

Et Danmark i splid med sig selv - Holbæk Amt besat og befriet

(https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/9616/2885/1004/et_danmark_i_splid_med_sig_selv.jpeg)
(https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/9616/2885/1004/et_danmark_i_splid_med_sig_selv.jpeg)

()

Forfatter: Dan Ch. Christensen.

Titel: *Et Danmark i splid med sig selv. Holbæk Amt besat og befriet.*

Forlag: Turbine Forlag.

Antal side: 638.

Anmelder: Cand. Mag. Bjarne Maurer.

Rating: 5 faner.

Det er noget af en overraskelse at få udleveret en bog om købstaden og garnisonsbyen Holbæk og det tilhørende amt. Man forventer en mindre sag på et par hundrede sider. Hvor meget kan der egentligt være foregået i en mindre provinsby på 20.000 indbyggere under besættelsen? Det er en mursten på 638 sider. Og enhver sten er vendt og drejet – i alt 25 kapitler. Bag forfatteren – som bl.a. har skrevet en anerkendt biografi om H.C. Ørsted – står en researchgruppe på 3 personer, som sammen med Museum Vestsjælland har bidraget til dette værk. Det bør indledningsvis nævnes, at det er et meget stort arbejde, der er lagt for dagen. Og traditionen tro er det jo det, der giver det gode resultat til sidst.

Bogens titel placerer forfatteren i den konfliktorienterede tradition inden for besættelseslitteraturen. Det var Dr. Phi. Hans Kirchhoff, der i 1970'erne, som den første, etablerede et nyt grundsyn på okkupationsårene. I koncentreret form kan det beskrives som en tilstand af politisk og civil borgerkrigsudvikling drevet af tilpasning eller modstand. Ultimativt måtte den enkelte foretage et valg om at vende ryggen til begivenhederne eller søge konflikten på den ene eller anden måde. Det officielle Danmark mente, at det var stormagternes krig, og at landet måtte holde sig uden for, så langt det nu var muligt.

Dette store værk er opbygget traditionelt kronologisk, og læseren føres igennem både den 9. april, hverdagsproblemerne, tilslutningen til Frikorps Danmark, modstandskampen og den sidste krigsvinter, hvor der nærmest er tale om en borgerkrig mellem patrioterne og det tyske sikkerhedspoliti - assisteret af de danske håndlangere. Holbæk blev ikke skånet, især da den berygtede Ib Birkedal Hansen kom til byen. Birkedal var den højst placerede dansker i Gestapo med selvstændige kompetencer, penge og personale.

En af de mere atypiske begivenheder på besættelsesdagen tager sit udgangspunkt i et par midtsjællandske regimenter under kommando af oberst Helge Bennike. Obersten besluttede, at få soldaterne til Sverige og dér øve kamp mod tyskerne. Soldaterne cyklede til Helsingør og rekvirerede en DSB-færge. Ca. 200 nåede over Øresund, men måtte konstatere, at Sverige ikke var i krig. De vendte tilbage til kongeriget efter 14 dage.

Holbæk Kaserne var en af landets største, så det måtte forventes, at nogle frustrerede officerer så en fremtid i den tyske - men regeringsgodkendte - SS-Division Viking og SS Frikorps Danmark. Officererne kunne træde uden for nummer og genindtræde i den danske hær, når kontrakten udløb.

En af bogens mere interessante konklusioner er, at det var et betragteligt antal holbækkere, der frivilligt søgte ind under hagekorsbanneret. De 30 sider om DKP og Frikorps Danmark bør opdeles i to selvstændige kapitler, idet der ikke er parallelisme mellem kommunisterne og frikorpsfolkene. I øvrigt bør fremstillingen af SS-folkenes generelle historie trimmes, da den allerede er ganske godt beskrevet. Derimod er det stadig ukendt, hvad de frivillige foretog af krigsforbrydelser i Rusland og Jugoslavien. Retsopgøret efter verdenskrigen behandlede kun kriminelle handlinger begået i Danmark.

Den første sabotageaktion i Holbæk endte i en katastrofe. Den 16. maj 1943 ønskede en københavnsk gruppe med lokal assistance at ødelægge et hørskætteeri i udkanten af byen. Forfatteren tilskriver angrebet til BOPA, men det var de sidste aktive medlemmer af den kommunistiske KOPA-organisation, der forestod sabotagen. KOPA bestod udelukkende af tidligere Spaniens-frivillige og illegale medlemmer af DKP - i alt ca. 25 personer. De bevæbnede sabotagevagter ville ikke strække våben. De næste 30-40 sekunder afgav kombattanterne ild mod hinanden. På valpladsen lå to sårede vagter og to hårdt sårede sabotører. De 5 sabotører flygtede ad søvejen, men måtte sætte motorsejlbåden på grund ved Alholm nord for Jægerspris. En af de største politijagter under besættelsen var nu igangsat. I båden begik en hårdt sårede sabotør selvmord. De 4 overlevende blev arresteret og udleveret til besættelsesmagten. Det var aktioner som denne og drengegrupper bl.a. i Ålborg og Odense, som var vigtige i processen til at afdække dobbeltheden i fredsbesættelsen.

Få måneder senere - den 29. august - var fjorden igen scene for et nyt drama. Danmarks største krigsskib, Niels Juel, sejlede med fuld kraft på grund med åbne søventiler. Mandskabet frarøvede dermed besættelsesmagten et aktiv. Modstandsarbejdet i Holbæk-området var primært et spørgsmål om at modtage leverancer af våben og sprængstoffer fra den engelske forbindelse. Efter den militære undtagelsestilstand den 29. august 1943 - blandt modstandsfolk kendt som 'den gode søndag' - var dette arbejde forbundet med dødsstraf. Bogen præsenterer også konflikten mellem den aktive civile modstand og den illegale militære formation, som blev opstillet i de første måneder af 1944. Her følger Holbæk et mønster, som ses i de fleste regioner. Militær- og officersgrupperne ønskede at vente på en allieret invasion eller den endelige kapitulation. Så skulle slaget slås. Den civile modstand ønskede kamp her og nu.

Et af besættelsens kontroversielle emner er de 400 likvideringer af danske borgere, samt en svensk, der blev udført i modstandsbevægelsens navn. Holbæk og omegn stod for syv af disse. Det er imponerende, at forfatter-teamet har fundet så mange relevante oplysninger, at det i dag, med en vis grad af sandsynlighed, kan fastslås, om likvideringerne var berettiget eller ej. Kort tid efter kapitulationen blev hele komplekset delvist skrinlagt af minister i befrielsesregeringen Frode Jakobsen. I Holbæk blev der dog foretaget en mindre politimæssig undersøgelse, og især drabet på en 24-årig kvinde var særdeles problematisk. Forfatterne mere end antyder, at det var en tysk officer, der nedskød kvinden på en stille villavej i selskab med sin mor.

Vi får også en overraskende fremstilling om tre mistænkte angivere, som modstandsbevægelsen sejlede til Sverige for senere at stille dem til ansvar. De blev alle dømt i retsopgøret. Det bør nævnes, at forfatterens analyse af Frode Jakobsens motiver, til at mørklægge likvideringerne i 1945, er mere gennemtænkt end det gængse udsagn om, at drabene var krig og ikke jura.

Læsning af dette værk bringer os tæt på aktørerne. Vi når hele vejen rundt - både hos dem, der kæmpede på den tyske/nazistiske side og dem i modstanden. Vi får også indblik i hverdagen og dem, der stod uden for konflikten - det var jo som bekendt en stor majoritet af danskerne.

Et Danmark i splid med sig selv er et lokalhistorisk mesterværk med mange relevante udfald til hele besættelseskomplekset. Det er et seriøst, gennearbejdet, velskrevet og uhyre detaljeret værk. Værket afsluttes med det fulde apparat af noter, kilder og sted- og personindeks. De sidste sider er et stort og charmerende foto appendix af modstandsgrupperne i Holbæk amt.

Der gives 5 faner.

